

estetického citění žáků musí probíhat komplexně ve všech jeho složkách – tedy i prostřednictvím verbálního kontaktu.

Zvláště oceňuji subkapitulu *Výtvarná výchova v akci: Co se skutečně děje*, která patří k nejrozsáhlejším (s. 58–113); v ní je věnována pozornost prezentaci hodnot ve výuce, práci se vzorem (vzor učitele, žákovské práce), vzorům ze světa umění, hodnocení práce během výtvarného procesu a hodnocení závěrečnému. Je v ní předestřeno i hodnocení žáků, diskuse o vzorech a pohled na žáky. Pozitivně kvitují maximální autorčinu snahu o vizualizaci textu v zájmu posílení názornosti, která je příznačná pro celou publikaci; kapitolu provázejí bohaté graficky zpracované přehledy a obrazový materiál dokumentující práci s dětmi.

Pátá kapitola (skica) *Zakotvená teorie estetické výchovy* získaný výzkumný materiál zpracovává s cílem prezentovat čtyři koncepce výtvarné výchovy, jež formuluje do této podoby:

1. manufaktury směřující za pečlivostí a jistotou,
2. školy zvyrazňující získání dovedností a výtvarného citění,
3. hřiště překypující hrou, dětskou spontaneitou a kreativitou,
4. ateliéry usilující o výraz a umění.

Závěrečné úvahy nad pěti skicami rekapitulují podstatná zjištění, k nimž autorka ve svém díle dospěla, a odkrývají možnosti, jak její poznatky zúročit a co z nich může vytěžit pedagogická teorie, empirie a učitelé v praxi. Výzkumné výsledky poskytují zajímavý obraz současné školské praxe a jsou s to výrazně obohatit práci učitelů výtvarné výchovy ve všech jejích oblastech. Vnímavý čtenář schopný číst mezi řádky může být inspirován i k realizaci dalších výzkumných aktivit, které autorka svou knihou nabízí.

Pro případnou reedici spisu uvádím některá zjištěná pochybení vůči ortografickým zásadám českého jazyka. Např. chybný tvar přechodníku *potvrzujícíe* (s.

22), stylisticky nevhodné spojení *motivační kanál* (na s. 67) nebo v praxi sice běžně užívaný, ale v seriózní vědecké práci nevhodný termín *výtvarka* (s. 172), chyby ve větné interpunkci na s. 22, 40, 137, 140 aj.

Práce je výsledkem autorčina poctivého úsilí, při němž využila pramenný materiál, odbornou literaturu a výsledky výzkumu k vytvoření svého konceptu praktické realizace výtvarné výchovy na základní škole. Protože výzkumný materiál třídí, interpretuje a vizualizuje v podobě přehledných grafů, nutí čtenáře k myšlenkové spolupráci a získává ho tak pro svoji vizi. Výklad je psán kultivovaným a osobitým jazykem, jenž dovoluje autorce odvážně a sebevědomě formulovat vlastní názory, v nichž je však mnohdy více zbožného přání a příslibu, než jaký může svou prací splnit.

Nejvýše oceňuji autorčino osobité a originální myšlení a schopnost metaforického vyjadřování. Karle Brücknerové se podařilo vytvořit originální dílo, jehož využitelnost pro posuzování současné školské praxe v oblasti výtvarné výchovy je nesporná. Přeji oběma – autorce i knižce – aby našly vnímavé, uměnímilovné čtenáře především (ale nejen) v řadách zanícených učitelů výtvarné výchovy. V. Spousta

* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 190 s.

Česko: organizovaný zločin?*

Badatelská produkce Mezinárodního politologického ústavu Masarykovy univerzity na sebe koncem roku 2011 upozornila vydáním pozoruhodné práce svých mladých pracovníků, která nepochybně nejen z pohledu našeho běžného občana reflektuje přinejmenším jeden z nepřehlédnutelných úhlů pohledu na soudobý stav naší země. Zřejmě nikoli náhodou zhruba ve

stejném okamžiku náš nejčtenější beletrista Michal Viewegh vydává další ze spektra pohledů na naši těžce zkoušenou společnost knihu s titulem *Mafie v Praze* a následně skutečně sžíravou kritiku naší „vrcholové“ mafie Mráz přichází z hradu.

Ústředním tématem recenzované práce je český organizovaný zločin. Publikace je ukotvena jednak v teoretickém rozboru často relativizovaného konceptu organizovaný zločin, jednak dílčími empirickými studii konkrétně mapujícími typologii českého organizovaného zločinu. Přitom autoři správně připomínají, že rozsah organizovaného zločinu, jako defekt zdravé a dobře fungující demokratické společnosti, představuje pro naši společnost nebezpečí zdaleka největší.

Teoreticko-metodologická východiska studie obsáhle a s nespornou znalostí věci vymezují relevantní kategorie typu organizace kriminality (kupř. mafie, camora, triáda) a organizovaný zločin jako konkrétní kriminální aktivita (podvody, defraudace, pašování narkotik). Na cestě konceptuálního uchopení problematiky, bohatě dlážděné snad až přemírou běžnému čtenáři mnohdy nesrozumitelných anglikanismů, zní aktuálně zejména poutavá diskuse na téma „zločiny bílých límečků“, jako ilegální či neetické aktivity jednotlivců či organizací, které zneužívají odpovědnosti a důvěry kladené na ně veřejností. Český „vklad“ do této mnohazranné a barvitě formy organizovaného zločinu cestou „tunelování“ je (stále!) založen na machinacích se snižováním hodnoty firmy při současném vyvádění jejích aktiv na jiné subjekty. Tato od devadesátých let u nás hojně využívaná metoda nelegálního či přinejmenším neetického zbohatnutí je zpravidla spojena s korupcí, která jako forma zneužití veřejného úřadu u nás zasahuje všechny důležité organizační složky společnosti: politiku, justici, policii i podnikatelskou sféru.

Autoři práce si předně kladou otázku, jak a zdali vůbec lze definovat „český organizovaný zločin“. V této souvislosti realizovali jistě unikátní sérii polostrukturovaných interview se samotnými aktéry organizovaného zločinu. Počínaje kriminálními osobami až po orgány činné v trestním řízení a osoby profesně spojené se systémem bezpečnostního systému ČR. Přitom se opírají i o mediální zdroje (Mladá fronta DNES, Respekt, Lidové noviny, Právo, Hospodářské noviny).

Analýza kvalitativních dat obsahu interview a mediálních informací pak umožnila autorům práce vymezit podstatné a vzájemně prostupné celky českého organizovaného zločinu:

1. pomocníci zahraničních organizovaných kriminálních skupin,
2. zapojení do globálních kriminálních sítí,
3. příležitostné skupiny založené na násilí,
4. organizované kriminální skupiny gangsterského typu,
5. organizované skupiny bílých límečků,
6. korupční sítě.

Historický vhled do problematiky autorská dvojice správně zaměřuje na 80. léta minulého století, nahrávající kriminálním skupinám již samotnou neschopností centrálně plánované ekonomiky naplnit poptávku populace po různém, zejména spotřebním zboží. Stínová „podnikatelé“ (veksláři) se tak stali, při absenci jiné skutečné kriminální struktury, zárodečnou vrstvou českého organizovaného zločinu. Přitom uzavřenost komunistického režimu přinášela spíše individuální kriminalitu, generující pro „ranný kapitalismus“ vítanou dobrou orientaci v prostředí „kšeftařské“ subkultury. Existence „stínové ekonomiky“, fungující mimo předepsaný právní rámec, pak vykristalizovala v „šedou ekonomiku“ (nepřiznání příjmů, melouchy, bytové spekulace, celní přečiny, pašování zboží). Náplní „černé ekonomiky“ je pak poskytování zcela ilegálního zboží a služeb,

tedy typická aréna pro organizovaný zločin (drogy, pornografie, obchod s lidmi, vydírání). Tato „ekonomika“ se v řadě případů opírala i o vlivné známosti v řadách policie a státního aparátu, aby po roce 1989 síti kontaktních skupin vygenerovala mnohdy všezahalující nejasnou kategorii „podnikatel“ (spíše by mnohdy slušelo označení podnikavec). Legalizace výnosů z kriminální činnosti cestou „praní špinavých peněz“ byla usnadňována zejména v devadesátých letech upuštěním od devizových kontrol, permissivitou právního prostředí, konkurenceschopností kapitálu a informační revolucí. Dnes pak čelíme síle nelegálně nabytého kapitálu posilované kompromitujícími informacemi na veřejné činitele jako vstupenky do světa podnikání a korupce na nejvyšší úrovni. Podsvětí tak časem legalizuje svoje zisky a vylepšuje si svoji pověst. A dodáme: možná také proto, aby populistickými důrazy na půdě netradičních politických stran rozšířilo své mafiánské praktiky i do nejvyšších sfér, zejména moci zákonodárné a výkonné.

Teoretické předpolí práce vytváří pro čtenáře dobrou orientaci ve spleti konkrétních projevů a forem výše zmiňované struktury organizovaného zločinu. Máme tak možnost si zrekapitulovat zejména mediálně nejznámější kauzy působení zahraničních skupin organizovaného zločinu u nás, případy expanze našich občanů do globálních kriminálních sítí, deskripci činnosti skupin kriminálního násilí (Berdychův gang, Příbramská skupina, Kontaktní skupina Radovana Krejčíře, František Mrázek, Barak Alon vs. Komerční banka, František Mrázek a Tomáš Pitr, Fenomén Bohumír Ďuričko). Společensky rozhodně nejnebezpečnější podoby organizované formy bílých límečků a korupce jsou ilustrovány známými (a žel bohu stále aktuálními) aférami lehké topné oleje, fungováním nadhodnocených drahokamů či stát účelově znehodnocující deblokace ruského dluhu. Osobní

ilustrace této krajně společenské formy organizovaného zločinu je pak věnována zejména neslavně známému jménu české porevoluční transformace, která nesporně nejnápadněji reprezentuje „pirát z Prahy“ Viktor Kozžený. Prorůstání korupce do vysokých pater moci soudní barvitě připomínají kauzy „Konkurzní mafie“, „Union banka“; sofistikované budování klientistických sítí je ilustrováno široce rozkročeným případem „Práva z Plzně“, nelítostný boj kriminálních „podnikatelů“ o co největší kus koláče z bývalého státního majetku popisuje ilustrativně kauza „Unipetrol“. Zřejmě nikoli náhodou je závěr této vysoce čtivé kapitoly věnován „lokálním korupčním sítím“, které, jak jsme o tom s děsivou pravidelností masovými médii informováni, skýtají obrovské příležitosti na půdě komunální politiky, kdy sepletí radničního politika s podnikáním vytváří překvapivě možnosti (polo)legálního obohacování na úkor místních spoluobčanů a následně i celé společnosti.

Celý text recenzované práce více než naznačuje provázanost českého organizovaného zločinu na sféru politiky (dnes zřejmě spíše komunální). Jde o aktivity spojené s organizovaným zločinem, realizované v legálním prostředí nelegálními prostředky a přinášející nesrovnatelně větší ekonomické, politické a morální ztráty než ostatní formy organizovaného zločinu. Jde o reflexi stavu, kdy právě v České republice se zcela ideově (a hodnotově) vyprazdňuje politika směřem k její seobeohacující privatizaci a společnosti silně ohrožující „marketingizaci“. V našem prostředí neexistuje stará tradiční kriminální kultura ve smyslu „galerky“ tak, jak ji známe z možná sladce idealizovaných filmových příběhů předválečných let. Být odborně zdatným a profesionálně uznávaným kasařem je dnes spíše relikv minulosti: Loupit je pohodlnější (a bezpečnější) v rámci správných osobních kontaktů, oporou stranické loajality, provádě-

zaností na klientské či korupční síť: nejlépe však možná cestou luxusního skrývání se za imunitou (síť vlivných známostí provázaného) politika.

Recenzovaná práce je jedinečným textem nabízejícím jak vysoce erudovaný vhled do teoretické problematiky krajních forem sociální patologie, tak přehledný (a věřme nikdy nezapomenutý) obraz vývoje českého organizovaného zločinu, který neúměrně ke svým společensky zhoubným dopadům nedošel byt' jen minimální relevantní společenské odplaty. Možná i v tom je další specifikum naší kriminální scény. Nepochybně vydává zdrcující vysvědčení našemu tzv. transformačnímu procesu. Zejména pronikání zločinných praktik do ekonomiky oslabilo náš hospodářský potenciál (dále i prestiž, kredit a vážnost celé společnosti) v řádu stovek miliard (kam se poděly?). Snad typickým modelovým příkladem moderního (českého) propojení čistě zločineckých struktur a legálního finančního spektra za pomoci korupčních prostředků formou zneužití vágního právního prostředí zločinnými praktikami (téměř nikdy nepotrestaných) viníků bylo tunelování bank. V této souvislosti se jistě nabízí otázka „mimoekonomických ztrát“, které prostupují celou naši společnost morálním relativismem, neúctou k tradičním osvědčeným formám mezilidských vztahů, mizením stavovské cti, zpochybňováním přirozených autorit, pohrdáním politikou, absencí „viditelné“ elity (při adoraci zpochybnutých celebrit). Jsme ponížováni všudypřítomným bohorovným cynismem politiků a mocných představitelů naší společnosti. Prezidentská amnestie je tak posledním příkladem snah vyvinut některé představitelů organizovaného zločinu z trestní odpovědnosti. V tomto ohledu autoři práce snad nebudou nesouhlasně vyjadřovat postoj k závěru, že i tento text je dokreslením principu, že demokratický stát nemusí být nutně státem právním. Věřme,

že i toto téma se stane jedním z nezastupitelných témat naší badatelské fronty, k jejímž významným představitelům Mezinárodní politologický ústav MU i zásluhou vynikající práce z pera Tomáše Šmída a Petra Kupky nesporně patří. A. Sekot

* Šmíd, T., Kupka, P.: Český organizovaný zločin. (Od vyděračů ke korupčním sítím). Masarykova univerzita. 2011. 248 s.

Marek Picha: Kdyby chyby*

Marek Picha pracuje už léta na katedře filozofie FF MU. Zabývá se především teorií poznání a neformální logikou. Jedním z výsledků jeho bádání je recenzovaná kniha. Picha se v ní zabývá rolí myšlenkových experimentů ve vědě a filozofii a ptá se, zda bychom měli myšlenkové experimenty brát vážně. Autor stojí spíše na straně obhájců této metody. Sama kniha má pět kapitol (kromě Předmluvy, Úvodu a Závěru): 1. Co jsou zač?, 2. K čemu jsou?, 3. Proč jsou spíš něco, než nic?, 4. Nejsou zbytečné? a 5. Jak je hodnotit? Jak je vidět, všechny kapitoly jsou psány formou otázek a otázek v dobrém smyslu najdeme v knize ještě více.

První kapitola se snaží vymezit pojem myšlenkového experimentu. Definice je celkem krátká: „Myšlenkový experiment je soubor pokynů určujících, jakou konkrétní situaci si představit s cílem něco zjistit.“ (s. 22) Základem myšlenkového experimentování je tedy imaginace, která ovšem musí mít konkrétní poznávací cíl. Tuto svou definici pak autor konfrontuje s jinými názory na povahu myšlenkového experimentu.

V druhé kapitole se zabývá funkcemi a cíli myšlenkového experimentu. Ukazuje, že myšlenkový experiment může mít např. význam didaktický, tj. může sloužit jako